

UMEÅ UNIVERSITET

Utbildningsdepartementet, 103 33 Stockholm

Remissvar SOU 2019:18: För flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering - modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål (U2019/01794/S)

Umeå universitet har anmodats att lämna synpunkter på rubricerade utredning och vill med anledning av det anföra följande:

Generella synpunkter

Alla barn och ungdomar ska få goda möjligheter att utveckla de språk de har med sig från hemmet och även under skoltiden lära sig fler språk. Detta gäller oavsett vilket språk som används i hemmet. För att ha framgång i skolan och för att ha möjligheter att delta i demokratiska processer i det svenska samhället krävs god kompetens i svenska. För den som inte har svenska som förstaspråk är det viktigt för individens självkänsla och kunskapsutveckling att skolarbetet utgår från de kunskaper och färdigheter elever har med sig. Alla sorters flerspråkighet är en rikedom för individen, men personer med hög kompetens i många språk och anknytning till många kulturkretsar är också en rikedom för samhället. Att ta vara på de språkkunskaper som finns och bygga vidare på dem är mindre tidskrävande än att utveckla hög kompetens i ett främmande språk. En väl fungerande modersmålsundervisning och studiehandledning är grunden till detta.

Begreppet *modersmål* behöver en tydligare definition. Som visats i utredningen Nationella minoritetsspråk i skolan – förbättrade förutsättningar till undervisning och revitalisering (SOU 2017:91) – och även andra utredningar – finns mycket goda skäl att betrakta och behandla de nationella minoritetsspråken som en egen kategori. På grund av den försvenskingsprocess som varit gällande inom till exempel skolväsendet under drygt ett sekel har många barn och ungdomar inte familjens traditionella språk med sig. Här finns alltså inget att bygga vidare på. I de flesta fall krävs här nybörjarundervisning. För att bidra till dessa språks revitalisering och även erbjuda elever från de nationella minoriteterna en reell möjlighet att lära sig familjens språk krävs särskild lagstiftning och organisation för dessa.

Dessa generella synpunkter gör att Umeå universitet i allt väsentligt tillstyrker de förslag som presenteras, men vill ändå framföra specifika synpunkter på några av dem.

Specifika synpunkter

10.1.2 Huvudmannens skyldighet att anordna undervisning i ämnet modersmål ska inte vara begränsad till sju läsår

För att barn och ungdomar inte ska tvingas välja mellan modersmålsundervisning och fritidsaktiviteter är det ytterst viktigt att modersmålsundervisning garanteras undervisningstid och att undervisningen genomförs under skoldagen.

Det antal timmar som föreslås för modersmålsundervisningen är ett minimum. Argumentationen för att ett modersmål inte skulle kunna erbjudas som språkval, skolans val eller elevens val är inte övertygande. Engelska är ett obligatoriskt skolämne och kan även erbjudas som modersmål. De elever som har engelska som modersmål har goda förutsättningar att ”belönas” för det i engelskundervisningen. Detta bör även gälla elever med andra modersmål.

UMEÅ UNIVERSITET

Här är det ytterst viktigt att undanta de nationella minoritetsspråken. En elev som inte har detta språk som sitt modersmål utan är nybörjare i språket och inte använder språket utanför skolan kan med en timmes undervisning per vecka inte utveckla en användbar kompetens i språket.

Umeå universitet tillstyrker förslaget att modersmålsundervisning inte ska begränsas till sju år. För att ge berörda elever en möjlighet att förvärva en hög kompetens i sitt modersmål måste sådan undervisning erbjudas under hela skoltiden.

10.3 Fjärrundervisningen bör utvecklas

För att kunna erbjuda modersmålsundervisning även om antalet elever hos en skolhuvudman är lågt kan fjärrundervisning vara en bra lösning. Viktigt i detta sammanhang är att kvaliteten i undervisningen säkerställs.

10.4 Utredningens rekommendationer om att stärka och utveckla lärarförsörjningen i ämnet modersmål

Umeå universitet föreslog, tillsammans med Stockholms universitet och Södertörns högskola, i en skrivelse till Utbildningsdepartementet daterad 30 juni 2016 att examensordningen ändras så att studier i ett nationellt minoritetsspråk kan ingå i en grundläroexamen. Detsamma bör även kunna gälla för andra språk.

10.4.3 Kravet på språket som modersmål bör strykas

Umeå universitet tillstyrker utredningens förslag om att kompetens i ett språk ska vara avgörande för huruvida en lärare ska anses vara behörig modersmålslärare. Att ha ett språk som sitt modersmål säger inget om den språkliga kompetensen.

10.4.6 Behovet av en långsiktig, sammanhållen och hållbar kompetensförsörjningsstrategi för verksamma modersmålslärare

Umeå universitet är enigt med utredningen om att en långsiktig, nationell strategi för kompetensförsörjning bör utarbetas. I detta sammanhang är det angeläget att skilja på de förhållanden som gäller för de nationella minoritetsspråken och deras lärarförsörjning och andra språk som erbjuds som modersmål i svensk skola.

Detta remissyttrande har fastställts av prorektor Katrine Riklund efter föredragning av kanslichef Boa Drammeh. Ärendet har beretts av Institutionen för språkstudier, i samråd med föreståndaren för Lärarhögskolan.

Katrine Riklund
Prorektor
Umeå universitet